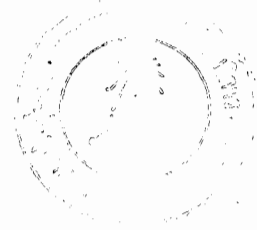

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตร
ศิลปศึกษาชั้นกลาง วิทยาลัยช่างศิลป์ ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงเรื่องต่างๆ
ตามลำดับดังนี้คือ ประวัติความเป็นมาของหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง
วิทยาลัยช่างศิลป์ การประเมินผลหลักสูตร การติดตามผล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา

ประวัติความเป็นมาของหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง วิทยาลัยช่างศิลป์

วิทยาลัยช่างศิลป์เป็นสถานศึกษาหนึ่งซึ่งอยู่ในสังกัดกองศิลปศึกษา กรม
ศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าช้างวังหน้า ถนนราชินี และที่
ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เดิมใช้ชื่อว่า "โรงเรียนศิลปศึกษา" หรือ "โรงเรียน
เตรียมมหาวิทยาลัยศิลปากร"

โรงเรียนศิลปศึกษานี้ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2495¹ มีฐานะ
เป็นโรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัยศิลปากร ตั้งขึ้นจึงอยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัย
ศิลปากรและอาศัยเงินงบประมาณของมหาวิทยาลัยในการดำเนินงานต่างๆ ในด้าน
ของหลักสูตรวิชาศิลป์ได้มีการจัดวิชาและรายการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรของ
มหาวิทยาลัยตลอดจนใช้ครูอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเป็นผู้สอน นอกจากวิชาสามัญเท่า

¹กรมศิลปากร, โรงเรียนช่างศิลป์, สัจจิตรพิธิแจกประกาศนียบัตรแก่ผู้
สำเร็จการศึกษาโรงเรียนศิลปศึกษาและโรงเรียนช่างศิลป์ ปีการศึกษา 2499 -
2511 ณ โรงละครแห่งชาติ 24 สิงหาคม 2512, หน้า 1.

นั้นที่ดำเนินการสอนตามหลักสูตรชั้นเตรียมอุดมศึกษาแผนกอักษรศาสตร์ซึ่งจะมีครูประจำ และครูพิเศษที่ได้รับเชิญมาสอนเป็นรายชั่วโมง

ในการเปิดสอนครั้งแรกนั้นได้เปิดสอนเพียงแผนกเดียว คือ แผนกจิตรกรรม และประติมากรรม หลักสูตร 3 ปี โดยใช้สถานที่ส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นที่เรียนชั่วคราว มีนักเรียนรุ่นแรกจำนวน 36 คน¹ และมหาวิทยาลัยได้ให้สิทธิผู้ที่สอบไล่ได้ชั้นปีที่ 2 ซึ่งมีคะแนนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 เข้าศึกษาต่อโดยไม่ต้อง สอบคัดเลือก และสำหรับผู้สำเร็จชั้นปีที่ 3 จะได้รับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้รับรองวิทยฐานะให้เทียบเท่าผู้สอบไล่ได้ประโยคครูประถม การช่าง (ป.ป.ช.) ของโรงเรียนเพาะช่าง²

ต่อมาได้ขยายการสอนเป็น 3 แผนกคือ แผนกจิตรกรรมและประติมากรรม แผนกช่างสิบหมู่³ และแผนกโบราณคดี โดยแต่ละแผนกคงใช้เวลาในการศึกษา 3 ปีเช่นเดียวกัน และในปี พ.ศ. 2498⁴ มหาวิทยาลัยได้เปลี่ยนเกณฑ์ในการรับ นักศึกษาเข้าเรียนต่อโดยจะต้องสอบไล่ได้ชั้นปีที่ 2 และต้องผ่านการสอบคัดเลือกด้วย ต่อมาอีกสองปีได้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนโดยมีการ กำหนดฐานะของโรงเรียนเป็นประเภทโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สังกัดกองทัตถศิลป กรมศิลปากร เรียกชื่อว่า "โรงเรียนศิลปศึกษาเตรียมมหาวิทยาลัยศิลปากร" และได้

¹กรมศิลปากร, โรงเรียนช่างศิลป์, "ประวัติและการศึกษาโรงเรียนช่างศิลป กรมศิลปากร," ช่างศิลป์ 17 (ม.ป.ท.).

²กระทรวงศึกษาธิการ, "การเทียบความรู้," หนังสือที่ 41250/2495 ลง วันที่ 19 พฤศจิกายน 2495, (อัครสำเนา)

³ช่างสิบหมู่ ได้แก่ 1ช่างเขียน 2ช่างรัก 3ช่างหุ่น 4ช่างบุ 5ช่างสลัก 6ช่างแกะ 7ช่างกลึง 8ช่างปูน 9ช่างปั้น 10ช่างหล่อ

⁴กรมศิลปากร, โรงเรียนช่างศิลป์, คู่มือบริหารและแจกประกาศนียบัตรแก่ ผู้สำเร็จการศึกษาโรงเรียนศิลปศึกษาและโรงเรียนช่างศิลป์ ปีการศึกษา 2499 - 2511 ณ โรงละครแห่งชาติ 24 สิงหาคม 2512, หน้า 2.

ยูปเล็กแผ่นกวางสีชมพูให้คงไว้เพียง 2 แผ่น และเรียกชื่อใหม่ว่า แผ่นเตรียมศิลป์ และแผ่นเตรียมโบราณคดี¹ ภายหลังโรงเรียนศิลปศึกษานี้ได้กลับไปสังกัดมหาวิทยาลัยศิลปากรอีกครั้งหนึ่ง จนกระทั่งมหาวิทยาลัยต้องไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยทั่วไป โรงเรียนศิลปศึกษาจึงได้กลับมาสังกัดกองหัตถศิลป์ตั้งเดิมและพื้นฐานะเป็นโรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัยศิลปากร จึงได้ยูปเล็กแผ่นโบราณคดีให้คงไว้แต่แผ่นจิตรกรรมและประติมากรรมแผ่นเดียว และในปี พ.ศ. 2504 ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากรใหม่และมีการตั้งกองศิลปศึกษาขึ้น² ดังนั้นโรงเรียนศิลปศึกษาจึงได้มีฐานะเป็นแผนกหนึ่งในกองศิลปศึกษา และได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "โรงเรียนช่างศิลป์" โดยจัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง (ป.ป.ช.) เรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2517 ได้ขยายการศึกษาระดับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง (ป.ม.ช.)³ ขึ้นและได้มีการยกฐานะเป็น "วิทยาลัยช่างศิลป์" ควบคู่หนึ่งเนื่องจากสถานที่เรียนที่ตำบลท่าช้างวังหน้าคับแคบไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นทุกปี ดังนั้นวิทยาลัยช่างศิลป์จึงได้ขยายที่เรียนออกไปอยู่ที่ลาคกระบังโดยขณะนี้ได้มีนักเรียนส่วนหนึ่งไปเรียนที่นั่นแล้ว

เมื่อวิทยาลัยช่างศิลป์ได้มาอยู่ในสังกัดกองศิลปศึกษาในปี พ.ศ. 2504 แล้วนั้นได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์สำคัญของการจัดการศึกษาและจัดวางแนวหลักสูตรของโรงเรียนโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ในวิชาศิลปะแขนงต่างๆ แก่ผู้ที่สนใจ และผลิตผู้สำเร็จการศึกษาให้มีความรู้ความชำนาญในวิชาช่างพอที่จะออกไปประกอบอาชีพโดยตรง ไปเป็นครูช่าง หรือให้มีความรู้ในวิชาสามัญ

¹ กรมศิลปากร, โรงเรียนช่างศิลป์, คู่มือบริหารพิธีแจกประกาศนียบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาโรงเรียนศิลปศึกษาและโรงเรียนช่างศิลป์ ปีการศึกษา 2499 - 2511 ณ โรงละครแห่งชาติ 24 สิงหาคม 2512, หน้า 2 - 3.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

³ ป.ม.ช. หมายถึง ประโยคครูมัธยมศึกษา

และวิชาศิลปะเพียงพอที่จะไปศึกษาต่อในชั้นอุดมศึกษาต่อไปได้¹ และด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เองหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนช่างศิลป์จึงประกอบไปด้วยหมวดวิชาต่างๆดังนี้

1. วิชาสามัญ ได้ดำเนินการตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ ปีที่ 4-5-6 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำหนดให้มีการสอนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และคณิตศาสตร์

2. วิชาช่างศิลป์ ได้จัดให้มีการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยภาคทฤษฎีให้มีการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ ทฤษฎีสี ทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์ กายวิภาควิทยาและทัศนียวิทยา แต่ให้มุ่งหนักไปทางภาคปฏิบัติได้แก่ วิชาวาดเส้น จิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปภาพลายไทย สถาปัตยกรรมไทย ลายรดน้ำ เครื่องเคลือบดินเผา และภาพพิมพ์

3. วิชาการศึกษา ได้จัดให้มีการสอนวิชาจิตวิทยา ประวัติและหลักการ ศึกษา วิธีสอนทั่วไป วิธีสอนเฉพาะ และการออกฝึกสอนตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้วิชาการที่จะถ่ายทอดความรู้ความรู้อย่างชำนาญให้แก่ผู้อื่นตลอดจนได้มีประสบการณ์ในการสอนอย่างจริงจังก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาออกไป²

สำหรับการศึกษาในรายวิชาต่างๆนั้นทางโรงเรียนได้จัดให้นักเรียนได้เรียนวิชาทุกหมวดตลอดเวลา 3 ปีตามหลักสูตรดังที่ได้นำเสนอไว้ในภาคผนวก ก.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518³ และเปลี่ยนวิธีการวัดผลจากเดิมที่เคยถือ

¹กรมศิลปากร, โรงเรียนช่างศิลป์, คู่มือบริหารงานโรงเรียนช่างศิลป์ สำนักรับผิดชอบโรงเรียนช่างศิลป์ศึกษาและโรงเรียนช่างศิลป์ ปีการศึกษา 2499 - 2511 ณ โรงละครแห่งชาติ 24 สิงหาคม 2512, หน้า 4.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 4 - 5.

³กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518, หน้า 112 - 126.

ผลการสอบครั้งสุดท้ายในระบบร้อยละเป็นการตัดสินการจบการศึกษาเป็นการตัดสินผลการเรียนของแต่ละรายวิชาที่เรียนเป็นแบบหน่วยกิต¹ ซึ่งวิทยาลัยช่างศิลป์ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของกระทรวงศึกษาธิการด้วย โดยได้แบ่งการศึกษาและขยายการศึกษาของวิทยาลัยช่างศิลป์ออกเป็น 3 ระดับตามหลักสูตรดังนี้

1. หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย วิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร พุทธศักราช 2518 เป็นหลักสูตรสำหรับฝึกอบรมวิชาช่างศิลป์และวิชาสามัญเพื่อให้ออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยมีกำหนดเวลาเรียน 4 ภาคเรียนหรือ 2 ปีการศึกษา เรียกว่า ช่างศิลป์ปีที่ 1 และช่างศิลป์ปีที่ 2²

2. หลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง(ม.ศ.6) วิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร พุทธศักราช 2518 เป็นหลักสูตรต่อจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย วิทยาลัยช่างศิลป์ โดยใช้เวลาเรียนอีก 2 ภาคเรียนหรือ 1 ปีการศึกษา เรียกว่า ช่างศิลป์ปีที่ 3 สำหรับผู้ที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อเพื่อไปประกอบอาชีพครู ซึ่งผู้เรียนจะต้องศึกษาวิชาสามัญ วิชาศิลป์ และวิชาการศึกษา³ เป็นรายวิชาต่างๆตามหลักสูตรดังที่ได้แสดงไว้ในภาคผนวก ข.

3. หลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร พุทธศักราช 2518 เป็นหลักสูตรสำหรับฝึกอบรมผู้ที่จะออกไปประกอบอาชีพเป็นช่างศิลป์หรือเป็นครูช่างศิลป์ในระดับมัธยมศึกษา และในโรงเรียนมัธยมแบบประสม โดยใช้เวลาเรียน 4 ภาคเรียนหรือ 2 ปีการศึกษา เรียกว่า ช่างศิลป์ปีที่ 4 และช่างศิลป์ปีที่ 5

¹กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์พุทธศึกษาทหารบก, 2518), หน้า 1.

²วิทยาลัยช่างศิลป์, หลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย วิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร พุทธศักราช 2518, อัดสำเนา (ม.ป.ท.), หน้า 1.

³วิทยาลัยช่างศิลป์, หลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง (ม.ศ.6) วิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร พุทธศักราช 2518, อัดสำเนา (ม.ป.ท.), หน้า 1.

ซึ่งผู้เรียนจะต้องศึกษาทั้งวิชาสามัญ วิชาศิลปะ และวิชาการศึกษา¹

นอกจากหลักสูตรทั้ง 3 ระดับดังกล่าวแล้ว วิทยาลัยช่างศิลป์ได้มีโครงการขยายการศึกษาโดยจะเปิดสอนระดับปริญญาตรี เรียกว่า ช่างศิลป์ปีที่ 6 และช่างศิลป์ปีที่ 7 ในสาขาวิชาศิลป์ไทยแบบประเพณี จิตรกรรม ประติมากรรม และมัณฑนศิลป์ อีกด้วย

สำหรับการวิจัยฉบับนี้ เป็นการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง (ป.ป.ช.) ระหว่างปีการศึกษา 2513 - 2522 ซึ่งส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง พุทธศักราช 2504 และหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง พุทธศักราช 2518

การประเมินผลหลักสูตร

คำว่า "หลักสูตร" (Curriculum) มีความหมายได้หลายลักษณะดังที่คณะนิสิตบัณฑิตวิทยาลัยได้วิจัยเกี่ยวกับเรื่องแนวคิดและความเห็นเรื่องความหมายของหลักสูตร สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง

1. เอกสารที่กำหนดโครงการการศึกษาของผู้เรียน โดยบรรจุความมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนเนื้อหาสาระของความรู้ ประสบการณ์ และกิจกรรมให้กับผู้เรียน
2. โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถด้านต่างๆ
3. วิชาความรู้สาขาหนึ่ง²

สำหรับความหมายของหลักสูตรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง เอกสารซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆที่เรียกว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ดังที่ ฮิลดา ทาบา

¹วิทยาลัยช่างศิลป์, หลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร พุทธศักราช 2518, อัดสำเนา (ม.ป.ท.), หน้า 1.

²สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 4 - 5.

(Hilda Taba) เสนอไว้ว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบ 4 อย่าง ได้แก่

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา (Objective)

2. เนื้อหาวิชา และจำนวนชั่วโมงสำหรับการเรียนการสอนในแต่ละวิชา

(Content)

3. กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum

Implimentation)

4. โครงการประเมินผลการสอนตามหลักสูตร (Evaluation)¹

องค์ประกอบของหลักสูตรตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้สอดคล้องกับของ
 สุมิตร คุณาณกร² พจน์ สะเพียรชัย³ และยุพา อุดมศักดิ์⁴ ซึ่งต่างก็เห็นว่าใน
 องค์ประกอบของหลักสูตรนั้นจะต้องมีการประเมินผลของหลักสูตรด้วย เพราะ
 องค์ประกอบส่วนนี้จะเป็เครื่องชี้แนะให้ทราบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ได้ผลเป็น
 อย่างไร หลักสูตรมีส่วนบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่

ความหมายของการประเมินผลหลักสูตร

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good) กล่าวว่า การประเมินผล
 หลักสูตรคือ การประเมินกิจกรรมการเรียนการสอนภายในขอบข่ายของการสอนที่เน้น
 เฉพาะวัตถุประสงค์ของการตัดสินใจในความถูกต้องของจุดมุ่งหมาย ความสัมพันธ์
 ความต่อเนื่องของเนื้อหา ผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์เฉพาะอันจะนำไปสู่การตัดสินใจ
 ใจที่เชื่อมโยงกับการวางแผน การจัดโครงการ การติดต่อกัน และการหมุนเวียน

¹ Hilda Taba, Curriculum Development: Theory and Practice
 (New York: Harcourt ,1962), p. 10.

³ สุมิตร คุณาณกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 9.

⁴ พจน์ สะเพียรชัย, "โครงสร้างหลักสูตรทั่วไป," สภาการศึกษาแห่งชาติ
 7 (กันยายน, 2515): 71 - 78.

⁵ ยุพา อุดมศักดิ์, "ข้อคิดในการติดตามผลบัณฑิตเพื่อปรับปรุงหลักสูตร,"
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 7 (พฤศจิกายน, 2515): 23.

ของกิจกรรมต่างที่จะมีขึ้น¹

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตรคือกระบวนการในการหาข้อมูล เก็บข้อมูล เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกอื่นที่ดีกว่าเดิม²

เดวิด ทาว์นเน (David Tawney) ให้ความหมายว่า การประเมินผลหลักสูตร คือ การพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับขบวนการทางการศึกษาทุกอย่างว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด³

สุมิตร คุณานุกร ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรว่า เป็นการหาคำตอบว่าหลักสูตรนั้นได้สัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุ⁴

จากนิยามการประเมินผลหลักสูตรที่ได้เสนอไว้จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่แล้วจะมีจุดมุ่งหมายที่ตรงกันคือ มีการประเมินผลหลักสูตร เพื่อที่จะดูสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ นั่นเอง แต่แนวความคิดของ สุมิตร คุณานุกร และของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) มีความสอดคล้องกันที่ว่า การประเมินผลในความคิดเห็นของบุคคลทั้งสองนั้นไม่ใช่เพียงการดูว่า หลักสูตรมีสัมฤทธิ์ผลหรือไม่เท่านั้นดังเช่นของ เดวิด ทาว์นเน (David Tawney) แต่ควรจะได้มีการศึกษาถึงสาเหตุหรือมูลเหตุต่างๆอีกด้วย เพื่อที่จะได้หาวิธีการหรือแนวทางสำหรับการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องเหล่านั้นต่อไปตามแนวความคิดของ คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good) นั่นเอง

¹Carter V. Good, Dictionary of Education (New York: McGraw-Hill Book Company, 1973), p. 220.

²สตัฟเฟิล บีม, และคณะ, ร่างโดย ทิศนา แชนมณี, "การประเมินผลหลักสูตร," วิทยาสาร 27 (กันยายน, 2519) . 15.

³David Tawney, Curriculum Evaluation Today :Trends and Implications School Council Research Studies (London: McMillian Education, 1976), p 1.

⁴สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 7.

ดังนั้น การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) คือ กระบวนการในการหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับขบวนการทางการศึกษาทุกอย่างว่า ได้บรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ตลอดจนศึกษาสาเหตุและแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆที่ทำให้หลักสูตรนั้นๆไม่สัมฤทธิ์ผล โดยอาศัยการตัดสินใจและการวางแผนที่ดี

ในการประเมินผลหลักสูตรนั้นจะต้องอาศัยขั้นตอนต่างๆเป็นลำดับ โดยมีจุดหมายหลักที่สำคัญที่จะดูว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่นั้นมีข้อดีและข้อบกพร่องอย่างไรนั่นเอง และการที่ผู้มีหน้าที่ประเมินผลจะสรุปให้ชัดเจนลงไปว่าหลักสูตรดีหรือไม่ดีนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดขอบข่ายหรือขอบเขตของการประเมินให้ชัดเจนว่า จะพิจารณาจากสิ่งใดบ้างเพื่อที่จะได้ทราบข้อดีและข้อบกพร่องของหลักสูตรได้ตรงจุดที่สุด เพราะในบางครั้งตัวหลักสูตรอาจจะดีแต่เนื่องมาจากผู้สอนบกพร่องหรือในทางกลับกันก็ยอมเป็นสาเหตุที่ทำให้หลักสูตรนั้นไม่สัมฤทธิ์ผลได้ทั้งสิ้น

ขอบเขตของการประเมินผลหลักสูตร

ส่งม ลักษณะ ให้แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดขอบข่ายของการประเมินผลหลักสูตรไว้ว่าควรประเมินในส่วนต่างๆดังนี้คือ

1. สภาพแวดล้อม (Context) เช่น ประเมินความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ประเมินสถานการณ์ของชุมชน เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และแหล่งทรัพยากรทางวิทยาการต่างๆที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร

2. ตัวป้อน (Input) ได้แก่ การประเมินความเหมาะสมของจุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ความพร้อมของโรงเรียน ครู และนักเรียน

3. กระบวนการใช้หลักสูตร (Formative Evaluation)

4. แบบสรุปรวบยอด (Sumative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินขั้นสุดท้าย และสิ่งที่ควรพิจารณาคือ ข้อมูลที่ได้จากการวัดผล การใช้หลักสูตร เพื่อให้สามารถสรุปได้ว่า อะไรเป็นสาเหตุของการบรรลุหรือไม่บรรลุจุดหมายของ

หลักสูตร¹

จินตนา โมกษะเวส ได้เสนอแนะว่า ในการประเมินผลหลักสูตรนั้นควรจะพิจารณาใน 3 เรื่อง คือ

1. การสอนของครู เพราะหลักสูตรเป็นข้อกำหนดที่สำคัญยิ่งที่มุ่งหมายจะให้ครูใช้เพื่อจะได้อรรถาธิบายข้อเท็จจริงที่จะสอนเรื่องอะไรบางอย่าง จะสอนแค่ไหน โดยครูผู้สอนสามารถจะใช้วิจารณญาณของตนในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามหลักสูตร และยังสามารถคัดแปลงหลักสูตรให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนของครูอีกด้วย

2. โครงสร้างของหลักสูตร เพราะส่วนต่างๆของโครงสร้างของหลักสูตรต่างก็มีหน้าที่สำคัญในตัวของมัน

3. ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เพื่อจะดูว่าผู้เรียนได้รับการศึกษาได้ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่²

เมื่อใดพิจารณาแนวความคิดเกี่ยวกับขอบเขตของการประเมินผลของ สงบ ลักษณะ และจินตนา โมกษะเวส แล้วจะเห็นได้ว่าทั้งสองคนต่างให้ความสำคัญในเรื่องการประเมินการสอนของครูและโครงสร้างของหลักสูตร สำหรับการประเมินผลหลักสูตรที่ให้ความสำคัญแก่การประเมินกระบวนการสอนของครูนั้นยังมีผู้ที่เห็นความสำคัญอื่นๆอีก ได้แก่ ไครเวน (Criven) และฮูเซค (Husek) ซึ่งได้ให้ข้อคิดว่า ความสำคัญของหลักสูตรนั้นขึ้นอยู่กับครูเป็นส่วนใหญ่³ เพราะฉะนั้นการประเมินผลหลักสูตรจึงจำเป็นต้องมองมาที่การ

¹สงบ ลักษณะ, "แนวคิบบางประการเกี่ยวกับหลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตรและการวิจัย," การวัดผลการศึกษา 1 (พฤษภาคม - สิงหาคม, 2523) : 79.

²จินตนา โมกษะเวส, "การประเมินหลักสูตรพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ โรงพยาบาลรามารชิคี," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แขนงการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516. หน้า 13 - 14.

³คลิฟฟอร์ด พี โพรลิส, บริการแนะแนวในโรงเรียน (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรเจริญ, 2508), หน้า 13.

สอนของครูด้วย สำหรับเรื่องโครงสร้างของหลักสูตรนั้น กายเย (Gagne') ยังได้เสนอแนะว่า ควรจะมีการวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้¹ ซึ่งสุจริต เพียรชอบ ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องขอบข่ายของการประเมินผลหลักสูตรไว้สอดคล้องกับของกายเย (Gagne') ดังนี้คือ

1. การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
2. การวิเคราะห์หลักสูตรจากผลการวิจัยต่างๆ
3. การวิเคราะห์หลักสูตรที่กำลังใช้อยู่
4. การวิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์การประเมินผล
5. การวิเคราะห์โครงการประเมินผล²

สำหรับขอบข่ายของการประเมินผลหลักสูตรนี้ โบแชมป์ (Beauchamp) และทาร์เนย์⁴ (Tawney) ได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมที่แตกต่างออกไปอีกว่า ควรจะได้มีการประเมินรูปแบบของหลักสูตร (Evaluation of the Design) ด้วย เนื่องจากหลักสูตรแต่ละรูปแบบจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจะมีผลต่อวิธีสอนที่ครูจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับหลักสูตรแต่ละรูปแบบนั้นด้วย

¹กายเย อ้างถึงใน จินตนา โมกชะเวส, "การประเมินผลหลักสูตรพนักงาน วิทยาศาสตร์การแพทย์ ของโรงพยาบาลรามาริบัติ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 14.

²สุจริต เพียรชอบ, ประมวลบทความเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน (พระนคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 13.

³George A. Beauchamp, Curriculum Theory, (Welmetle, Illinois: The Kagg Press, 1975), p. 137.

⁴David Tawney, Curriculum Evaluation Today: Trends and Implications School Council Research Studies, p. 137.

นั่นคือ ขอบข่ายหรือขอบเขตในการประเมินผลหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องมีการพิจารณาให้ครอบคลุมในทุกส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อความสะดวกในการจะค้นหาจุดอ่อนของหลักสูตรนั้นๆ เพื่อที่จะได้หาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นสิ่งต่างๆที่จะต้องคำนึงถึงในการประเมินผลหลักสูตรซึ่งสามารถจะสรุปได้อย่างกว้างๆตามแนวของ สุมิตร คุณานุกร ไค้แก คัวหลักสูตร ขบวนการนำหลักสูตรไปใช้ สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน และโครงการประเมินผล¹ นั้นเอง

ขั้นตอนของการประเมินผล

ในการดำเนินการเพื่อประเมินผลหลักสูตรจำเป็นที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับวิธีการในการประเมินผลต่อไปว่า เมื่อได้ขอบข่ายของสิ่งที่ต้องการประเมินแล้วจะดำเนินการอย่างไรต่อไปและจะเริ่มขั้นที่ตรงส่วนใด ซึ่งการดำเนินการในช่วงนี้เป็นดำเนินการที่มีกระบวนการต่างๆเป็นขั้นตอน ดังที่ได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของการประเมินผลไว้ต่างกััน

สตัฟเฟิลบีม (**Stufflebeam**) จดลารถึงขั้นตอนของการประเมินผลไว้ว่า

1. การวางโครงร่างความจำเป็นในการประเมินผล
2. การวางแผนเพื่อหาข้อมูล
3. การวางแผนในการนำข้อมูลไปใช้²

สแต็ค (**Stake**) ได้เสนอว่าขั้นตอนของการประเมินผลควรประกอบด้วย

1. การตั้งเกณฑ์ในการวิเคราะห์หลักสูตร
2. การหาข้อมูลมาประกอบในการพิจารณา
3. การใช้ตารางในการประเมินข้อมูลที่หามาได้³

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 198 - 201.

² Stufflebeam, Education Evaluation and Decision Making (Itasca, Illinois : F.E. Peacock Publisher, 1971), p. 156.

³ สแต็ค อ่างใน ทิศนา ขนมนดี, "การประเมินผลหลักสูตร," วิทยาสาร 27

ฮิลดา ทาบา (Hilda Taba) ได้เพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนของการประเมินผลไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์และตีความวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้มองเห็นชัดในเชิงพฤติกรรม
2. สร้างเครื่องมือและคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมสำหรับค้นคว้าหาข้อมูลในการกำหนดเกณฑ์และสามารถสร้างเครื่องมือในการประเมิน
3. ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อประเมินผลตามหลักสูตรและเกณฑ์ที่ตั้งไว้
4. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียน และลักษณะการสอน เพื่อนำมาใช้ประกอบในการพิจารณาแปลผลของขบวนการประเมินผล
5. แปลผลของการประเมินเพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรต่อไป ซึ่งเป็นขบวนการต่อเนื่องที่ต้องทำอยู่ตลอดเวลาของการพัฒนาหลักสูตร¹

สำหรับ ทิศนา แคมมณี ได้สรุปว่าขั้นตอนของการประเมินผลหลักสูตรควรจะเริ่มจาก

1. ต้องกำหนดลงไปว่า จะประเมินอะไรบางอย่างเฉพาะเจาะจง
2. ต้องกำหนดความต้องการข้อมูลอะไรที่จะนำมาช่วยในการประเมินผล
3. มีการรวบรวมข้อมูลต่างๆตามที่ใดกำหนดไว้ในข้อ 2
4. มีการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้
5. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินผล
6. หลังจากที่ใดวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว จะมีการส่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้แก่มุมหน้าที่ตัดสินใจหรือดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรนั้น²

จะเห็นได้ว่า ในการกำหนดขั้นตอนของการประเมินผลหลักสูตรนั้น ถึงแม้ว่าจะได้มีการเริ่มต้นที่แตกต่างกันบ้างแต่ที่สำคัญคือ การประเมินผลหลักสูตรจะต้องกำหนดลงไป

¹ฮิลดา ทาบา อังโน ทิศนา แคมมณี, "การประเมินผลหลักสูตร," เอกสารประกอบการสอนวิชาการสร้างหลักสูตรประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 16.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

อย่างชัดเจนว่าจะประเมินอะไร¹ และขั้นตอนสุดท้ายคือการนำผลวิเคราะห์นั้นไปเสนอให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือมีหน้าที่ตัดสินใจเพื่อจะได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่องต่อไป

ในการประเมินผลหลักสูตรต่างๆเท่าที่ได้ปฏิบัติกันอยู่นั้นส่วนใหญ่จะเป็นการประเมินเกี่ยวกับ โครงสร้างหลักสูตร การสอนของครู และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ความชอบขำของ การประเมินผลครั้งที่ได้มีผู้เสนอแนะไว้นั้นเอง แต่ไม่ได้มีการศึกษาให้ลึกลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ซึ่งทั่วไปจะพบว่าเป็นการพิจารณาจากผลการเรียนในรายวิชาต่างๆ² มากกว่าจะเป็นการติดตามผลหลังจากที่ผู้เรียนได้จบหลักสูตรไปแล้ว เนื่องจากวิธีการหลังนี้จะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเวลาในการดำเนินการมาก จึงไม่สะดวกสำหรับผู้ปฏิบัติ แต่ สุมิตร คุณานุกร ได้ให้แนวคิดที่น่าสนใจว่า การประเมินผลหลักสูตรนั้นนอกจากจะวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลของการเรียนภายในชั้นเรียนและภายในโรงเรียนแล้ว ยังครอบคลุมไปถึงการติดตามผลของหลักสูตรด้วย นั่นคือควรมีการติดตามดูว่านักเรียนที่จบหลักสูตรออกไปแล้วมีความรู้ความสามารถและทัศนคติตรงตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่³ และ ทิศนา แชมมณี ได้กล่าวถึงในเรื่องจุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลักสูตรไว้ประการหนึ่งคือ เพื่อจะวัดผลดูว่า ผลผลิตคือผู้เรียนเป็นอย่างไร⁴

จินตนา โมกษะเวส กล่าวถึงวิธีการในการประเมินผลหลักสูตรที่นักการศึกษาใช้กันดังนี้

1. ใช้วิธีส่งแบบสอบถามไปยังผู้สำเร็จการศึกษา ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา ครู ผู้บริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
2. ใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา

¹วิชัย วงศ์ใหญ่, พัฒนาหลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2523), หน้า 201.

²กรมวิชาการ, กองพัฒนาหลักสูตร, "รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรการประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503," การวิจัยทางการศึกษา 4 (พฤษภาคม - สิงหาคม, 2517):16.

³สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, หน้า 200.

⁴ทิศนา แชมมณี, "การประเมินผลหลักสูตร," วิทยาสาร 27(กันยายน, 2519):14.

3. ใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ เพื่อดูความสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจบหลักสูตรนั้นๆหรือกำลังเรียนอยู่¹

จะเห็นได้ว่า วิธีการในการประเมินผลหลักสูตรต่างๆในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สำเร็จการศึกษา เช่น การส่งแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการประเมินผลหลักสูตร นั้นก็เป็นการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาทางหนึ่งเช่นเดียวกัน ซึ่งวิธีการนี้ นอกจากจะช่วยให้ทราบว่าผลผลิตจากหลักสูตรต่างๆจะเป็นอย่างไรแล้ว ผลที่ตามมาซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางอ้อมที่ได้จากการติดตามผลคือในด้านกาปฏิบัติงานต่างๆ เช่น การบริหารงาน ตลอดจนการจัดบริการต่างๆอีกด้วย

การติดตามผล

ในการศึกษาเกี่ยวกับการติดตามผลนี้ ได้มีผู้เห็นความสำคัญและให้ความหมายของการติดตามผลไว้ต่างๆกัน ได้แก่

คลิฟฟอร์ด (Clifford) อธิบายว่า การติดตามผล (Follow-up Study) เป็นการบริการที่จะให้โค้ชชาวสารจากนักเรียนเก่าเพื่อเตรียมนักเรียนรุ่นใหม่ต่อไป²

เบร์ดี และคณะ (Berdie and Others) กล่าวว่า การติดตามผล คือ การรวบรวมเรื่องราวต่างๆจากผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้ว³

นอร์ริส และคณะ (Norris and Others) มีแนวความคิดว่า การติดตามผล

¹จินตนา โมกชะเวส, "การประเมินผลหลักสูตรพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ โรงพยาบาลรามารชิบตี," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 22.

²Clifford E. Erickson, A Basic Text for Guidance Workers (Englewood: Cliffs. Inc., 1947), p.9.

³Ralph F. Berdie; Wilbur L. Layton; Edward O. Swanson and Theda Hagenah, Testing in Guidance and Counseling (New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1963), p. 150.

เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับประเมินผลผลิตของโรงเรียน¹ ซึ่งแนวความคิดนี้สอดคล้องกับ
ความหมายที่ วราภรณ์ บวรศิริ ไค้กล่าวไว้ว่า การติดตามผลเป็นรูปแบบของงานวิจัยชนิดหนึ่ง²
จากแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของการติดตามผลดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่ามี
ส่วนที่เหมือนกันคือ เป็นวิธีหรือเครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆจากผู้สำเร็จการ
ศึกษา เพื่อจะทำให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณภาพและขอบบพร่องของผู้สำเร็จการศึกษา³
ซึ่งข้อมูลต่างๆเหล่านี้จะใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรตลอดจนการ เรียน
การสอนให้ดียิ่งขึ้น และนอกจากนี้การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษานี้ยังเป็นการแสดงให้เห็น
ถึงความห่วงใยและความสนใจของสถาบัน ที่มีต่อผู้สำเร็จการศึกษ่อีกด้วย⁴

จุดมุ่งหมายในการติดตามผล

โฟรลิช (Froehlich) ไค้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการติดตามผลไว้ว่า

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นการประเมินผลโครงการแนะแนวและการจัดการเรียนการสอน
3. เพื่อทราบว่าผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้วต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้าง
4. เพื่อทราบข้อดีและขอบบพร่องของโครงการของโรงเรียนในค่านวิชาการศึกษาและ

กิจกรรมเสริมหลักสูตร

5. เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการแนะแนวอาชีพ
6. เพื่อให้ผู้สอนได้ทราบผลการอบรมสั่งสอนของตน⁵

¹Willa Norris; Franklin R. Zeran and Raymond N. Hatch, The Information Service in Guidance (Chicago: Ran McNally & Company, 1960), p. 302.

²วราภรณ์ บวรศิริ, "การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา," (อัดสำเนา)

³Emery Stoop and Gunnar L. Wahlquist, Principles and Practices in Guidance (New York: McGraw-Hill Book Company, 1958), p.. 191.

⁴Ibid., p. 196.

⁵คลิฟฟอร์ด พี โฟรลิช, บริการแนะแนวในโรงเรียน, หน้า 304-307.

สำหรับสตูป และคณะ (Stoop and Others) ได้กล่าวว่าจุดมุ่งหมายในการติดตามผลคือ

1. เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่นักเรียนเก่าว่า โรงเรียนยังมีความสนใจในความก้าวหน้าและความสะดวกสบายของคุณ
2. เพื่อเป็นการวิเคราะห์ผลของหลักสูตร
3. เพื่อให้ได้เรื่องราวต่างๆเกี่ยวกับงานอาชีพ
4. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตร
5. เพื่อใช้ฝึกฝนนักเรียนตามความต้องการของสังคม
6. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาป้องกันการออกจากโรงเรียนกลางคัน
7. เพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวและพอใจในการเป็นสมาชิกที่ดีของ

ชุมชน

8. เพื่อจัดบริการแนะแนว และจัดการศึกษา¹

จากการศึกษาเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่าการติดตามผลนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อบุคคลหลายฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

1. ผู้สำเร็จการศึกษา จะเกิดความภูมิใจว่า โรงเรียนหรือสถาบันยังเห็นความสำคัญและให้ความสนใจในตัวเขาเหล่านั้นอยู่² ซึ่งผลที่ตามมาคือทำให้เกิดความผูกพันต่อกันและยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือเมื่อสถาบันต้องการ
2. ผู้เกี่ยวข้องในเรื่องของหลักสูตร จะช่วยให้ได้ข้อมูลเพื่อนำมาประกอบในการประเมินผลหลักสูตร และพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานต่อไป นอกจากนี้ยังใช้พิจารณาในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษา

¹ Emery Stoop, and Gunnar L. Wahlquist, Principles and Practices in Guidance. p. 196.

² Ibid.

(Postgraduates) และการศึกษาผู้ใหญ่ได้ควย¹

3. ผู้ให้คำปรึกษา (Counselor) ข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลจะเป็นข้ออ้างอิงที่จะนำมาประกอบในการแนะแนวแก่นักเรียนหรือนักศึกษาในปัจจุบันที่จะตัดสินใจในการเลือกอาชีพหรือศึกษาต่อหลังจากที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว²

วิธีดำเนินการติดตามผล

ในการดำเนินการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษานี้ เบอร์ดี้ และคณะ (Berdie and Others) ได้เสนอแนะแนวทางในการดำเนินการติดตามผลไว้ว่า

1. ประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างคณะผู้บริหารการศึกษาถึงความต้องการในการติดตามผล และเรื่องราวต่างๆที่ต่องการศึกษา
2. ตั้งวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่สถานศึกษาจะได้รับ
3. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในการศึกษาติดตามผล
4. นำวัตถุประสงค์และข้อเสนอแนะต่างๆไปทบทวนร่วมกับคณะครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องของทั้งหมด เพื่อฟังข้อเสนอนแนะและขอความช่วยเหลือ
5. วิธีการและขบวนการต่างๆรวมทั้งการวิเคราะห์ผล จะต้องมีความเชื่อถือได้ ดังนั้นจึงควรอาศัยผู้เชี่ยวชาญพิเศษซึ่งได้แก่ นักสถิติ นักวิจัย เพื่อช่วยในการวางแผน และเขียนแบบสอบถาม
6. มีการวางแผนและเตรียมงานอย่างคิในการเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง อาจเลือกตามปีที่สำเร็จ จากชั้นเรียน หรือจากกลุ่มเฉพาะก็ได้ตามความเหมาะสม

¹Lefer D. Wetty; Archie M. Turrell and Henry I. Weitzel, Principles and Techniques of Guidance (New York: The Ronald Press Company, 1950 p. 546.

²บุญจิตต์ ๓ ลำเลียง, "การสำรวจการทำงานของบัณฑิตทางการศึกษา ปีการศึกษา 2518," (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), หน้า 8 - 9.

8. ต้องตัดสินใจล่วงหน้าว่าอย่างน้อยควรจะได้แบบสอบถามคืนมาเท่าใด เพราะการได้รับคืนมาทั้งหมดยอมเป็นไปได้ แต่ถ้าได้รับคืนมาน้อยเกินไปก็จะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ในการสรุปผล

9. นำผลที่ได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์¹

โทมัส คีม (Thomas Deam) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อวิธีการเหล่านั้น ผลการวิจัยพบว่า แนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินการติดตามผลมีดังนี้

1. วัตถุประสงค์เบื้องต้นในการติดตามผล ควรจะประเมินและปรับปรุงเกี่ยวกับการดำเนินการของสถาบันว่า บรรลุวัตถุประสงค์ของสถาบันหรือไม่ และเรื่องเนื้อหาหลักสูตร บริการแนะแนว และการสอน

2. ควรมีหน่วยงานเฉพาะเพื่อการศึกษาติดตามผล ซึ่งจะมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

3. การดำเนินงานของหน่วยงานจะต้องอยู่ภายใต้การสั่งการของคณะกรรมการบริหารงาน ซึ่งประกอบด้วยคณาจารย์ ผู้บริหาร นักศึกษาปัจจุบัน และกรรมการที่อยู่นอกวงการศึกษา

4. ขอสรุปที่ได้จากการติดตามผลนี้ควรจัดพิมพ์เผยแพร่ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาได้รับทราบด้วย

5. ข้อเท็จจริงที่ควรรวบรวมได้จากนักศึกษาเก่า ได้แก่ งานที่นักศึกษาเก่าทำอยู่หรืองานที่ทำหลังจากออกจากสถาบันการศึกษาแล้ว ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเพิ่มสถาบันการศึกษาแก่นักศึกษาปัจจุบันและอนาคต ความพึงพอใจในการประกอบอาชีพของนักศึกษา และความประทับใจที่ได้รับจากสถาบันการศึกษา

6. วิธีการที่ใช้ในการติดตามผล ควรจะประกอบด้วยวิธีการต่างๆรวมกัน เช่น

¹ Ralph F. Berdie; Wilbur L. Layton; Edward O. Swanson: and and. Theda Hagenah, Testing in Guidance and Counseling, pp. 151 - 156.

รายงานจากนายจ้าง การสัมภาษณ์ รายงานจากสถาบันการศึกษา การติดต่อทางโทรศัพท์ และการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์

7. เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ รายงานจากนายจ้าง และจากสถาบันการศึกษาต่างๆ การวิเคราะห์หัตถ์ที่กต่าง ๆ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบแสดงความคิดเห็น

8. แหล่งต่างๆที่ควรติดต่ออย่างสม่ำเสมอเพื่อช่วยในการติดตามผล ได้แก่ นักศึกษาเก่า ผู้บังคับบัญชาหรืออาจารย์ที่ปรึกษาของนักศึกษา อาจารย์ อาจารย์แนะแนว ผู้บริหารของสถาบันการศึกษาชั้นสูงรวมทั้งนายทะเบียน

9. ควรจะมีการคำนวณค่าใช้จ่าย และจัดตั้งงบประมาณเฉพาะไว้ในงบประมาณประจำปีของสถาบันศึกษานั้นๆ

10. สถาบันการศึกษาควรพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีการ เมื่อปรากฏผลว่าการดำเนินงานมีสิ่งบกพร่อง

11. สิ่งที่สถาบันควรจัดทำคือ การเตรียมนักศึกษารุ่นใหม่เพื่อการติดตามผลในอนาคต จัดทำทำเนียบนักศึกษาเก่าให้ทันสมัยอยู่เสมอ จัดวางแผนรวมเพื่อการศึกษา ติดตามผลของสถาบันการศึกษา และวางแผนอย่างละเอียดในการติดตามผลแต่ละครั้ง¹

นี่คือ วิธีการติดตามผลนั้น การดำเนินการขั้นแรกคือ การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อวางแผนในการปฏิบัติงานต่างๆอย่างมีขั้นตอน ได้แก่ การตั้งวัตถุประสงค์ของการติดตามผล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลงบประมาณที่ใช้ การวิเคราะห์และสรุปผลอย่างมีหลักเกณฑ์ การนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง และการเผยแพร่ผลที่ได้รับไปสู่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างทั่วถึง

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีดำเนินการติดตามผลนั้น นอร์ริส และคณะ (Norris and Others) ได้ให้แนวทางในการเลือกกลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้

¹Thomas Everett Deam Jr., " Practice and Opinions Related to Follow-up Study by Public Junior College (An Empirical Study)," Dissertation Abstracts International, Vol. 31, No. 2 (August, 1970), p. 674.

1. สถานที่ทางภูมิศาสตร์ที่จะใช้ควรครอบคลุมพื้นที่เพียงใด และจะติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันใดบ้าง
2. ผู้ที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างจะเป็นประเภทใด เช่น เลือกเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาหรือเฉพาะผู้ที่ออกจากสถานศึกษากลางคัน
3. ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างควรจะเว้นระยะห่างจากเวลาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วนานเท่าใด
4. การสุ่มตัวอย่างควรจะครอบคลุมระดับชั้นใดบ้าง ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการติดตามผลเป็นหลัก
5. จำนวนนักเรียนหรือนักศึกษาที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างจะมีจำนวนเท่าใด จะใช้ประชากรทั้งหมดหรือจะใช้วิธีสุ่มตัวอย่างออกมา¹

และสำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือนั้น คลิฟฟอร์ด พี โฟรลิช (Clifford P. Froehlich) ได้ให้เกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถามไว้ดังนี้

1. แบบสอบถามจะต้องไม่ใช้เวลาในการตอบมากเกินไป
 2. ควรมีการคำนึงถึงการปรับตัวหลังจากการเป็นนักเรียนหรือนักศึกษาแล้วด้วย
 3. ข้อมูลที่ได้มา สถานศึกษานั้นๆควรเป็นผู้ดำเนินการวิเคราะห์ด้วยตนเอง²
- ซึ่งในเรื่องแบบสอบถามนี้ เบอร์ดี้ และคณะ (Berdie and Others) ได้เสนอแนะตัวอย่างแบบสอบถามเกี่ยวกับการติดตามผลของมหาวิทยาลัยมินิโซตา (University of Minnesota) ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาต่างๆโดยแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้คือ
1. ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ ที่อยู่ ฐานะการสมรส จำนวนบุตร ระยะเวลาที่ทำงาน

¹ Willa Norris; Franklin R. Zeran; and Raymond N. Hatch, The Information Service in Guidance. pp. 308 - 310.

² Clifford P. Froehlich, Guidance Services in School, p.309.

หน้าที่และความรับผิดชอบ รายได้ ประสบการณ์ในอาชีพต่างๆหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ความรู้สึกที่มีต่องานนั้นๆ

๒. การเข้าศึกษาต่อในสถาบันชั้นสูง โด่แก่ เหตุผลที่เข้าศึกษาต่อ ผู้ให้การสนับสนุนส่งเสริม

๓. ข้อมูลอื่นๆ เช่น การเข้าเป็นสมาชิกสมาคมต่างๆ หนังสือพิมพ์ที่ชอบอ่าน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

จะเห็นได้ว่า การติดตามผล (Follow-up Study) ไม่เพียงแต่เป็นการประเมินผลโปรแกรมการเรียนการสอนและนักเรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สำเร็จการศึกษาในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพของงาน เพื่อให้การทำงานดีขึ้นและมั่นคงขึ้น และช่วยประเมินผลงานที่ผ่านมาแล้วด้วย² ดังนั้นการติดตามผลจึงเป็นเรื่องสำคัญที่สามารถจะใช้ได้กับผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับ³ ทุกประเภท เพราะในฐานะของครูอาจารย์ผู้ทำการสอนย่อมมีความสนใจที่จะทราบว่านักเรียนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วนั้นได้ประสบความสำเร็จหรือประสบความสำเร็จล้มเหลวในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปอย่างไร เพื่อที่จะได้นำข้อบกพร่องต่างๆเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ผู้สำเร็จการศึกษารุ่นต่อไปได้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สำเร็จการศึกษารุ่นก่อนๆที่มีปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาซึ่งได้มีผู้ศึกษาไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งการ

¹Ralph F. Berdie; Wilbur L. Layton; Edward O. Swanson; and Theda Hagenah, Testing in Guidance and Counseling, pp. 152 - 155.

²Dugald S. Arbuckle, Student Personnel Service in Higher Education, (New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1953), p. 115.

³บุญจิตต์ ณ ลำเลียง, "การสำรวจการทำงานของบัณฑิตทางการศึกษา ปีการศึกษา 2510," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512) หน้า 8 - 9.

วิจัยในประเทศและการวิจัยในต่างประเทศ ทั้งในรูปของการศึกษานอกระบบและการศึกษาในระบบ ซึ่งผู้วิจัยจะได้เสนอผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้โดยแบ่งตามระดับการศึกษาจากระดับมัธยมศึกษาไปจนถึงระดับอุดมศึกษา และการศึกษานอกระบบทั้งภายในประเทศและต่างประเทศต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการติดตามผล

งานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นบ้าน กิมปี¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การติดตามผลผู้สำเร็จประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ จากโรงเรียนราษฎร์ในช่วงปีการศึกษา 2517 - 2519 พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยรามคำแหง และประกอบอาชีพด้วยร้อยละ 50.13 ศึกษาต่อระดับปริญญาในมหาวิทยาลัยร้อยละ 23.53 ในวิทยาลัยเอกชนร้อยละ 15.60 วางงานร้อยละ 4.9 ศึกษาต่อในระดับอนุปริญาณ์ร้อยละ 3.84 อาชีพที่ประกอบส่วนมากคือ พนักงานบริการ

ศศิธร สิงหลชาติ² ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จอาชีวศึกษา (ม.ศ.6) จากสถานศึกษาเอกชนในช่วงปีการศึกษา 2517 - 2519 พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาได้ศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของรัฐบาลเป็นส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 42.12 และมีผู้ประกอบอาชีพร้อยละ 32.12 โดยประกอบอาชีพอยู่ตามบริษัทห้างร้านของเอกชน มีผู้ทำงานตรงตามสาขาวิชาที่เรียนมาร้อยละ 59.30 ในด้านการจัดบริการทางการศึกษาของสถานบันเดิมนั้นโดยส่วนรวมอยู่ในระดับพอใช้ และควรปรับปรุงใน

¹ ปาน กิมปี, "การติดตามผลผู้สำเร็จประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญจากโรงเรียนราษฎร์," (วิทยานิพนธ์ปริญาณ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

² ศศิธร สิงหลชาติ, "การติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จอาชีวศึกษา (ม.ศ.6) จากสถานศึกษาเอกชน," (วิทยานิพนธ์ปริญาณ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522).

ด้านการฝึกงานนอกสถานที่ บริการห้องสมุดและบริการด้านสุขภาพ ส่วนสมปอง สุขเยี่ยม¹ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามผลการประกอบอาชีพและ ศึกษาคือของนักเรียนพาณิชยการ รุณ 2504 เฉพาะโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมอาชีวศึกษาในพระนครและธนบุรี พบว่า นักเรียนชายได้เข้าศึกษาต่อร้อยละ 31.31 นักเรียนหญิงเข้าศึกษาต่อร้อยละ 16.07 ใน การทำงานนักเรียนชายได้ทำงานร้อยละ 44.41 นักเรียนหญิงได้งานทำร้อยละ 34.82 งานที่นักเรียนต้องการจะทำเป็นอันดับหนึ่งคือ งานราชการ ในการทำงานนั้นนักเรียนได้นำความรู้และประสบการณ์จากโรงเรียนไปใช้มากที่สุด ส่วนอุปสรรคในการทำงานคือ ขาดความชำนาญในงานที่ปฏิบัติอยู่

ในด้านการฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครูได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาน การฝึกหัดครูที่สอนในระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2518 - 2521 โดยมีวัตถุประสงค์ ที่จะปรับปรุงหลักสูตรฝึกหัดครู ผลการวิจัยพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีเจตคติต่อหลักสูตรใน ระดับปานกลางในแง่ของความคิด ความเหมาะสม ความยืดหยุ่น และความสามารถใน การพัฒนาคน รวมทั้งเจตคติต่อขีดความสามารถของอาจารย์ในด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา และความสามารถในการสอนด้วย ส่วนการแนะนำช่วยเหลือด้านปัญหาส่วนตัวอยู่ในระดับ ค่อนข้างต่ำ และเจตคติต่อสภาวะการทำงานอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำในบาง อย่าง สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาในทัศนะของตนเอง และของศึกษานิเทศก์ปรากฏว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถในการสอนระดับ ปานกลาง ส่วนทักษะในวิธีสอนและความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ พฤติกรรมการสอน ความเหมาะสมของอุปกรณ์การสอนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ สำหรับด้านมนุษย สัมพันธ์ ลักษณะของความเป็นครูและการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนอยู่ในระดับปาน

¹สมปอง สุขเยี่ยม, "การติดตามผลการประกอบอาชีพและศึกษาต่อของนักเรียน พาณิชยการ รุณที่ 2504," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2516).

²กรมการฝึกหัดครู, "การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากสถานการฝึกหัดครู ที่สอนในระดับประถมศึกษา," รายงานการวิจัยในโครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ, 2522.

กลางและค่อนข้างสูง ส่วนชอวบ กินวางศ์¹ ได้ทำการติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จประกาศนียบัตรวิชาการศึกษานปีการศึกษา 2509 - 2511 ในโรงเรียนประถมศึกษาในภาคการศึกษา 11 พบว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาดองการความช่วยเหลือจากทางราชการ คือ บ้านพักครูและสวัสดิการอื่นๆ ส่วนผู้บังคับบัญชาเห็นว่าผู้สำเร็จการศึกษา มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ วิชาสามัญอยู่ในเกณฑ์ แต่ควรปรับปรุงด้านการสอนและวิธีสอนต่างๆให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทให้มาก และควรเพิ่มประสบการณ์ในการฝึกสอน รวมทั้งการทำอุปกรณ์การสอนและการใช้อุปกรณ์การสอนด้วย

บุญจิตต์ ณ ลำเลียง² ได้สำรวจการทำงานของบัณฑิตทางการศึกษานปีการศึกษา 2510 พบว่า บัณฑิตเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพครู โดยเฉลี่ยแล้วทำการสอนสัปดาห์ละ 18 ชั่วโมง การจัดหลักสูตร การบริการห้องสมุดและกิจกรรมอื่นๆของสถาบันอยู่ในระดับดีพอควร แต่ส่วนใหญ่ยืนยันว่า สถาบันต่างๆควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยยิ่งขึ้น และวิไลวรรณ เจริญพงษ์³ ได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตครูศาสตร์เกี่ยวกับการประเมินความสามารถของตนเอง พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ทำการสอนนักเรียนตรงตามสายวิชาเอก-วิชาโท ส่วนใหญ่ผู้บังคับบัญชาและบัณฑิตพอใจในความสามารถในการทำงานของบัณฑิต

¹ชอวบ กินวางศ์, "การติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2509 - 2511 ในโรงเรียนประถมศึกษา ภาคการศึกษา 11," (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษานประสานมิตร, 2514).

²บุญจิตต์ ณ ลำเลียง, "การสำรวจการทำงานของบัณฑิตทางการศึกษาน ปีการศึกษา 2510," (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษาน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512).

³วิไลวรรณ เจริญพงษ์, "การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตครูศาสตร์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษาน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

เกี่ยวกับการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาอื่นๆ ทวีป สิริวิทย์¹ ได้ทำการติดตามผลบัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2478 - 2512 จำนวน 512 คน พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพครู อาจารย์ รองลงมาคือนักวิเคราะห์วิจัย และอุตสาหกรรม โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอยู่ในกรุงเทพมหานคร ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา

มนตรีตัน พัทโร² ได้ติดตามผลบัณฑิตคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นปีการศึกษา 2511 - 2516 พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ได้ทำงานตรงตามสาขาวิชาชีพ บัณฑิตเป็นส่วนใหญ่ที่ประสบปัญหาในการทำงาน ด้านการจัดการเรียนการสอนของคณะ บัณฑิตส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การจัดการสอนในค่านต่างๆมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ในด้านสวัสดิการและอุปกรณ์การเรียนการสอนมีความเหมาะสมน้อยที่สุด และจิรา เจือศิริภักดิ์³ ได้ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนพยาบาลและอนามัย คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาได้ประกอบอาชีพครูพยาบาลมากที่สุด โดยให้ความเห็นว่าอาชีพนี้มีรายได้พิเศษและมีโอกาสได้ศึกษาต่อ ประกอบกับมีปัญหาผูกพันกับสถานที่ทำงาน แต่ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปเนื่องจากมีภาระต้องรับผิดชอบมาก

¹ทวีป สิริวิทย์, "การติดตามผลบัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

²มนตรีตัน พัทโร, "การติดตามผลบัณฑิตคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นปีการศึกษา 2511 - 2516," (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

³จิรา เจือศิริภักดิ์, "การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนพยาบาลและอนามัย คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่," (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

อำนาจ อุตตระ¹ ทำการติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกอุตสาหกรรมศิลป์ เฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในวิทยาลัยครู พบว่าผู้บังคับบัญชาเห็นว่าผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ดี และเสนอแนะให้ปรับปรุงด้านทักษะและปลูกฝังความรับผิดชอบ การจัดบริการโรงฝึกงานและความรู้ในการทำอุปกรณ์การสอนให้มากขึ้น ส่วนในค่านักศึกษาเห็นว่าตนเองมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความภูมิใจในอาชีพอยู่ในเกณฑ์สูง ผู้สำเร็จการศึกษาเสนอแนะให้เพิ่มเติมเรื่องการฝึกงานให้มีความรู้ความชำนาญเพิ่มขึ้น และเพิ่มความรู้เกี่ยวกับงานประดิษฐ์และศิลปหัตถกรรม

ในด้านการศึกษาของเอกชน คณะนักศึกษาฝึกหัดครูอาชีพศึกษา² ได้ติดตามผลศิษย์เก่าวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ปี พ.ศ. 2496 - 2504 ซึ่งเป็นการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระยะยาวเช่นเดียวกับของ ทวีป สิริวิทย์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาแผนกวิชาเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายได้งานทำมากที่สุด ส่วนผู้สำเร็จการศึกษาในแผนกวิชาอาหารและโภชนาการส่วนใหญ่ได้งานทำเกี่ยวกับการควบคุมงานมากกว่าการเป็นครู และวิชาที่ผู้สำเร็จการศึกษานำไปใช้ได้มากที่สุดคือ วิชาเอกของแต่ละสาขา

ในระดับปริญญาโท เสริมจิต ชูพินิจ³ ได้สำรวจการทำงานของบัณฑิตสาขาบริหารการศึกษา พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานด้านบริหารการศึกษา และเห็นว่าความรู้และ

¹อำนาจ อุตตระ, "การติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกอุตสาหกรรมศิลป์," (ปริญยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2520).

²คณะนักศึกษาฝึกหัดครูอาชีพศึกษา, "การติดตามผลศิษย์เก่าวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ พ.ศ. 2496 - 2504," (รายงานการวิจัยเพื่อรับประกาศนียบัตรประโยคมัธยมอาชีพศึกษาและการศึกษาพิเศษ, 2505).

³เสริมจิต ชูพินิจ, "การสำรวจการทำงานของบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา," (วิทยานิพนธ์ปริญยามหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

ประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาได้นำมาใช้ในการปฏิบัติงานมากพอสมควร หลักสูตรควรเน้นภาคปฏิบัติให้มากขึ้น และควรปรับปรุงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของผู้สอน ส่วนบุญชัย บุญวิรัตน์¹ ได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของนิสิตปริญญาโทที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2500 - 2515 พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามหาบัณฑิตมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง และการผลิตผลงานด้านวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

จันทนา แสสุวรรณ² ทำการติดตามผลมหาบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษา เพื่อทราบถึงพัฒนาการและการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาของมหาบัณฑิตไปใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในตำแหน่งอาจารย์ในสถานศึกษาสังกัดรัฐบาลมากที่สุด มีส่วนน้อยที่ทำหน้าที่บริหารทางด้านพลศึกษา ในด้านการนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้พบว่า นำความรู้ด้านการบริหารและการนิเทศไปใช้ปานกลาง ในด้านการปรับปรุงหลักสูตรนั้นผู้สำเร็จการศึกษาเสนอแนะให้ปรับปรุงด้านเนื้อหาวิชา วิธีสอน และการจัดประสบการณ์ให้นิสิต

ทิพวรรณ ยิ้มสวัสดิ์³ ได้ติดตามผลมหาบัณฑิตสาขาจิตวิทยา พบว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาโดยปฏิบัติงานมากกว่า 2 ประเภทขึ้นไปในเวลาเดียวกัน ลักษณะงานที่ปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ งานสอนและงานให้บริการ ส่วนใหญ่มหาบัณฑิตได้ปฏิบัติงานตรง

¹บุญชัย บุญวิรัตน์, "การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตปริญญาโทที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2500 - 2515," (วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2517).

²จันทนา แสสุวรรณ, "การติดตามผลมหาบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523).

³ทิพวรรณ ยิ้มสวัสดิ์, "การติดตามผลมหาบัณฑิตสาขาจิตวิทยา," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522).

ตามสาขาวิชาที่เรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรคือ ควรปรับปรุงค่านการให้ความรู้
 สำหรับ ลดาพร รวีรัฐ¹ ได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของมหบัณฑิตศาสตร ผล
 การวิจัยพบว่า มหบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานตรงตามสาขาวิชาที่เรียนซึ่งสอดคล้องกับผลการ
 วิจัยของทิพวรรณ ยิ้มสวัสดิ์ และก่อนเข้าศึกษาระดับปริญญาโทมหบัณฑิตส่วนใหญ่มีงานทำอยู่
 แล้ว และเมื่อสำเร็จการศึกษาก็ยังคงทำงานอยู่ที่เดิมโดยมีตำแหน่งหน้าที่สูงขึ้น มหบัณฑิต
 ส่วนใหญ่พอใจในตำแหน่งหน้าที่ที่ปฏิบัติอยู่ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการ
 ศึกษาในระดับปริญญาโทไปใช้ได้มาก ปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานของมหบัณฑิตส่วนใหญ่
 เนื่องมาจากมีงานที่รับผิดชอบมากเกินไป ไม่พอใจระบบบริหารงาน ขาดความเสมอภาค
 ในหน่วยงาน ขาดงบประมาณ และมหบัณฑิตส่วนใหญ่ร้อยละ 90.26 มีความเห็นว่าการ
 ปรับปรุงหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต ในค่านการประเมินผลตนเองนั้นมหบัณฑิตส่วนใหญ่
 ประเมินอยู่ในระดับดีมากทุกค่าน ยกเว้นค่านความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่ง
 สอดคล้องกับผู้บังคับบัญชาที่ได้ประเมิน

ในค่านการติดตามผลการศึกษาของผู้รับทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ
 ซึ่งสุนิศา ไชยนันท์² ได้วิจัยไว้และพบว่า โปรแกรมการส่งผู้รับทุนรัฐบาลไทยไปศึกษาต่อ
 ณ ต่างประเทศประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย แต่ยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างสมบูรณ์
 และ อรรถพร เขียรถาวร³ ได้ทำการวิจัยติดตามผลผู้สำเร็จหลักสูตรระยะสั้นจากโรงเรียน
 สาราพัชชางชนบุรี รุ่นที่ 16 - 17 ประจำปีการศึกษา 2508 พบว่า จำนวนประชากรร้อยละ

¹ลดาพร รวีรัฐ, "การติดตามผลมหบัณฑิตทางศาสตร," (วิทยานิพนธ์ปริญญา
 ศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524).

²สุนิศา ไชยนันท์, "การติดตามผลการศึกษาของผู้รับทุนรัฐบาลไทย," (วิทยานิพนธ์
 ศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,
 2520).

³อรรถพร เขียรถาวร, "การติดตามผลผู้สำเร็จหลักสูตรระยะสั้นจากโรงเรียน
 สาราพัชชางชนบุรี รุ่นปีการศึกษา 2508 (รุ่นที่ 16 - 17)," (วิทยานิพนธ์ศาสตรบัณฑิต
 คณะศาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512).

73.97 ไม่นิ่งงานทำมาก่อนที่จะเข้ามาศึกษา และหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ประมาณ สี่ในสี่ของผู้ที่ไม่เคยมีงานทำมาก่อนนั้นได้เข้าทำงาน อุปสรรคในการทำงานคือ มีความ รู้ในภาคปฏิบัติน้อยเกินไป

ในคํานการวิจัยต่างประเทศ แลงเลย์¹ (Langley) ได้ติดตามผลผู้สำเร็จ หลักสูตรวิชาการปรับอากาศเพื่อประเมินผลหลักสูตรวิชานี้ พบว่าผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องปรับอากาศ มีส่วนน้อยที่ได้ศึกษาต่อ ผู้สำเร็จการ ศึกษามีความต้องการให้มีการปรับปรุงหลักสูตรวิชาไฟฟ้า และในคํานวิชาอิเล็กทรอนิกส์นั้น จากผลการวิจัยของ คาเนอร์² (Carner) ซึ่งได้ติดตามผลผู้สำเร็จหลักสูตรวิชาอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่จบในตัว พบว่านักเรียนที่เรียนหลักสูตรนี้สามารถหางานทำได้มากกว่า นักเรียนที่สำเร็จหลักสูตรเตรียมวิชาอิเล็กทรอนิกส์

บาเรลลา (Barella) ได้ทำการวิจัยเพื่อประเมินผลนักเรียนทุนช่วยเหลือ อาจารย์ซึ่งได้รับปริญญาโททางสาขาครุศาสตร์อุตสาหกรรม พบว่ามีผู้รับทุนบางส่วนได้ศึกษา

¹Billy Clark Langley, " An Evaluation of The Air Conditioning Curriculum at Tarrent County Junior College Based on A Follow-up Study of Its Graduates," Dissertation Abstracts International, Vol.37, No.5 (February, 1977), p.7107.

²Brother Carey Carner, "A Follow-up Study of Electronic Terminal Curriculum Students and Pre-Engineering Transfer Curriculum Students in Maryland Junior College for Three Entering Terms: Fall 1964, Spring 1965 and Fall 1965," Dissertation Abstracts International , Vol.31, No. 3 (September, 1970), pp. 947 - 998 A.

³Richard Vincent, Barella, "A Follow-up Study of Graduate Service Assistants Who Received A Master's Degree in Industrial from Ball State University," Dissertation Abstracts International, Vol.36, No. 8 (February, 1976), p. 5102 A.

ต่อในระดับสูงชันและสำเร็จการศึกษาแล้ว บางส่วนอยู่ในระหว่างการศึกษ สำหรับหน้าที่
 การงานนั้นกระจายอยู่ทั่วไปในสถานศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา
 แต่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย งานส่วนใหญ่ที่ทำคือ ควบคุมเกี่ยวกับด้าน
 การทดลอง ผู้รับทุนเห็นว่าหลักสูตรที่เรียนมีประโยชน์กับงาน

การติดตามผลผู้สำเร็จปริญญาเอกจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยจอร์เจียเพื่อ
 สสำรวจการประกอบอาชีพและทัศนคติของผู้สำเร็จการศึกษาที่มีต่อสถาบัน ซึ่งบูท (Booth)
 ได้ทำการวิจัยไว้พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษส่วนใหญ่ทำงานด้านการศึกษาในมหาวิทยาลัย
 และมีความพอใจในความรู้ด้านวิชาการของสถาบัน แต่ความรู้ด้านสังคมยังไม่ได้รับมากเท่า
 ที่ควร นอกจากนี้ได้เสนอให้ทางสถาบันได้จัดกิจกรรมเสริมให้มากขึ้น เช่น ให้มีส่วนในการ
 ทำงานกับบุคคลในสายวิชาชีพอื่นๆ ส่วนโกทส์ (Koats) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการติดตาม
 ผลนักศึกษาเอเชียที่ไปศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย โดยมี
 วัตถุประสงค์ที่จะทราบว่า นักศึกษาที่สำเร็จไปแล้วได้นำความรู้จากการศึกษาในมหาวิทยาลัย
 ไปใช้หรือไม่หลังจากกลับไปสู่ประเทศของตนแล้ว และถ้าได้ทำงานจะได้ทำงานตรงตาม
 สาขาวิชาที่เรียนไปหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษส่วนใหญ่ได้นำ
 ความรู้จากการศึกษาไปใช้ และได้ทำงานตรงตามสายวิชาที่ได้ศึกษาไป มีส่วนน้อยที่ทำ
 งานไม่ตรงสายวิชา สาขาวิชาชีพส่วนใหญ่ที่ทำได้แก่ วิชาชีพด้านสถาปัตยกรรมและ
 วิศวกรรม การศึกษา ศิลปและสังคม แพทย์ เศรษฐศาสตร์และการบัญชี วิทยาศาสตร์

¹ Edward McFarland Booth, "A Follow-up Study of Alumni Who Completed Doctoral Programs in The College of Education at The University of Georgia," Dissertation Abstracts International, Vol.31, No. 12 (June, 1971), p. 1446 A.

² Daphne M. Koats, " Back in Asia," A Follow-up Study of Australian - Trained Asia Students, The Australian Nation University (Canberra : The Australian National University, 1969).

งานที่มีผู้หามาทำได้แก่ งานทางด้านการศึกษา ศิลปและสังคม ส่วนงานที่ทำน้อยที่สุดได้แก่ งานด้านเศรษฐศาสตร์และการบัญชี หน่วยงานที่ทำได้แก่หน่วยงานในสังกัดรัฐบาลและ รัฐวิสาหกิจ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดตามผลนั้นจะเห็นได้ว่า การติดตามผล นั้นไม่จำเป็นจะต้องติดตามเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาในสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่อาจเป็น การติดตามผลผู้รับการอบรมระยะสั้นต่างๆ หรือการติดตามผลผู้รับทุนรัฐบาลไทยดังเช่นที่ สุนิศา ไชยพันธ์ได้วิจัยไว้ แต่อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ของการติดตามผลส่วนใหญ่ที่ได้มี ผู้ศึกษากันคือ การสำรวจอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษา การสำรวจการนำความรู้และ ประสบการณ์จากสถานศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อในระดับ สูง การประเมินความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การสำรวจความคิดเห็นของผู้ สำเร็จการศึกษาที่มีต่อสถานศึกษาและการจัดหลักสูตร โดยงานวิจัยต่างๆ เหล่านี้บางส่วน ได้มุ่งที่จะนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรของสถาบันให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และส่วนใหญ่จะ เป็นการติดตามผลในระยะสั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาด้านอาชีว ศึกษา แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการติดตามผลระยะยาวของผู้สำเร็จ อาชีวศึกษาเฉพาะด้านวิชาศิลปเท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย